„ЗАСТАВА“ излази редовно: срецом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од знака врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 22. У Новом Саду у недељу 11. фебруара 1890. ГОДИНА XXV.

КО — РУШИ?

Од неколико година Полит у нашим народним пословима за чудо радо тумара по мраку. Толико је већ до сада залутао, да му се скорим не ће ни трага знати. Крајње је време, да му се ужеже свећа, док није сасвим зашао у пустињу свога „велеумства“. Ако му светлост те свеће не буде годила, нека не криви никога, јер је материјал од њега. „Човек се учи док је жив,“ а Полит тек неће хтети рећи, да он није човек! Да Полит има права на учење и да је он у том обзиру потпуно достојан оне пажње, коју ужива у круговима, који немају среће носити на себи жиг његове „солидности“ — ево доказа.

У уводу чланка: „Нашто раздор?“, или: „После кише јапунце“ вели Полит, да је догађај туцинданski „обележје великог раздора у народу.“ За тим пита, да ли Српство може раздор поднети, особито „данас, где је раздор такав обим заузео.“ А на крају чланка уздише Полит, како је „грехота, да ради извесних породичних околности раздор настаје у народу.“

Пошто је тако срећно констатовао, да велики раздор већ постоји и истом хоће да настаје, вели Полит: „Наша странка била је некад сложна, била је уједињена“, па му то опет не смета да изведе закључак, како „у нас нема и не може бити две странке.“

Ја сам уверен, да ће и нај-„солиднији“ омладинац са мном у томе се сложити, да се „велеум и државник од свецког значаја“ није могао лепше приказати!

„Ми лако појмимо — каже Полит даље — да млађи нараштај треба да замењује старије.“ Велико чудо одиста, да „свецки велеум“ и то „лако појми“, што је посве природно, што дакле — мора бити!

Сасвим је у духу „свецког државништва“, кад Полит очитује: „Ми не ћемо говорити о владиној странци,“ а не ће због тога, што та странка „не може бити српска странка.“ Неки мисле, да је Полит цитирањем владине странке хтео потврдити своју догму, да у нас одиста — „нема две странке“. Но ја сам уверен, да је он хтео само показати, како „велеум“ уме „солидно“ да се извуче, кад с владом треба и јавно рачунати. Има, истина, који држе, да је Полит о владиној странци сад у очи избора саборских баш за то требао коју јаснију рећи, што та странка — „не може бити српска.“ Но то потраживање није ни бар мало „солидно“, јер би Полит, да томе задовољи, морао утерати у лаж „Бр-а“, који о нападајима чивуцких новина и министра Чакија на нашу автономију сигурно само за то ћути, што је и он уверен, да и ти нападаји — „не могу бити српски“! А јасно је као велеумна логика, да Полит не игнорује владину странку због тога, што се у њој налази и будући саборски комесар барон Николић, па чак и поп Максим Живковић, који на сабору у Загребу бану Куену седи за леђи и повлађујући климата главом, кад се одбацује молба нашег Шк. Савета у корист срп. вероисп. нар. школе, а који сада Полита у редакцији „Бр-а“ прокламује „вождом“. Ко ли је ту остао непромењен: Полит или поп Максим банов? Или су они већ од старине једнаки, па се истом сада нашли? Леп „ребус“ за „солидну“ омладину. Ако мало самостално уме мислити, лако ће га решити. Само нека онда не пропусти одати достојну пошту — „свецком велеуму“.

Ко би се већ према овоме смео противити Политу, што он „на поједине изразе баш ништа не даје“? Кад Полит „на поједине изразе баш ништа не даје,“ онда је јасно, да је њему исто толико стало и до оних начела и идеја, на којима су ти изрази засновани, и онда није никакво чудо, да њему „називи странака нису меродавни“ и да „у нас нема и не може бити начелних странака.“ Кад тако не би говорио и радио, зар би могао Полит у „Бр-у“ цупкати раме уз раме са нотабилитетом Богданом, владиновцем поп Максимом, па и самим окорелим клерикалцима? Али кад Политу, баш као и Чивутима, име и начела „баш ништа“ не значе, зашто онда није остао код досадашњег имена, него бежи од њега без обзира под окриље неке магловите „наше странке?“ Како га бар пијетет према прошлости није уздржао од те дезертације? Али да: Полит не ће слободоумно име и слободоумље за то, што и Тисовци и бечки Чивути кажу да су слободоумни! Па? Зар за то треба дезертирати од слободоумља? Зар да се одбацује слободоумље због тога, што Чивути њиме — „швиндлују“? Куд би могли и морали доспети, кад би Чивути и с другим светињама народним почели „швиндловати“, а ми да исте, по рецепту Политовом, одмах одбацимо? Ја држим, да је Полит тај „швиндл“ требао узбити слободоумним радом у духу бечкеречког програма. Него дабогме: откуд Полит да брани слободоумну бечкеречку заставу, кад се он не стиди рећи, да се израз „народна слободоумна странка“ — реч „српска“ је Полит заборавио — „и у нас увукао“! Дакле ништа мање, него баш „увукао“! Сигурно је у томе и узрок, да се је Полит у мирно доба редовно под заставу „срп. нар. слоб. странке“ — увлачио, да се при првој озбиљнијој прилици отуда јуначки — отшуња!

Но кад назив „срп. нар. слоб. странка“ није борбом освештано те отуд неприкосновено име присталица програма бечкеречког, кад Полит данас по благослову Браниковаца то име и све што с њиме у вези стоји кукавички одбацује: шта је значила она бесомучна њихова дрека у г. 1887-ој, како је „Застава“ бајаги украла „наше дично име“ т. ј. назив „срп. нар. слободоумна странка“? Кад Полит на тај назив ништа не даје, кад му се он „увукао“, што га и данас истиче на својем „Бр-у“? Зар то није у духу — бечких Чивута, браће његовог „драгог“ Мардохаја? Зар сме о Милетићу и континуитету у раду по програму бечкеречком говорити, ко у „српској народној слободоумној странци“ не види ништа друго, него назив, који се прилично поодавно у народ „увукао“? Што Полит ово увиђа тек сада и баш — пред сабор?

И насупрот свему ономе Полит не може да уочи оне, који раде о несрећи народној, већ подваљује омладини, како ова поткопава, руши и обара све, што су старији саградили. И то каже Полит, који је целога века свега ковао сплетке и ровио против свакога, само да задовољи — својој охолој сујети и безграничној саможивости! Полит се истина јуначи и размеће, како је „огромни део“ омладине уз њега, али је чудновато, зашто се он тако ужасно љути, што онај „невнатан део не-„солидне“ омладине не ће да аргатује уображеним „великанима“ и назови родољубима, „које је народ уважавао и према којима је имао поверења.“ Је ли овај део омладине крив, да Полит мора данас сам да призна, да је народ њега и његово друштво „уважавао“, да је према њима „имао поверења“? Да су били друкчији, било би им друкчије, Овако: што сејали, то ће жети!

Шта хоће Полит и Браниковци тиме, да они сваког слободоумног члана, који се у своме слободоумљу не равна по фарисејском жмиркању извесних „великана“, бапски и пиљарски сумњиче превратним смеровима?

Они хоће тим да постигну ни мање ни више, већ да се сваки присталица слободоумља одрече самосталности, да свој разум жртвује „великанима“ и буде тако „скроман“, да у спорним питањима у корист њиховој самосталности, кукавичлук и глупост себи за путевође одабере. По великански зове се то жртвовање бога у човеку „солидност“, „поштовање ауторитета,“ „уважавање дисциплине“ и т. д. Ко ту жртву не може да принесе, тај је „деструктиван,“ „превратник“, „револуционар“ и шта ти ја знам!

Ко управо руши?

Свако слободоумље руши, мора то да чини по закону природне потребе. Историја доказује, да је сваки напредак испрва радикалан, револуционаран. Нема напредног кретања без рушења, као ни живота без смрти: садашњост битише на гробовима прошлости. Ко разборито суди, увиђа у томе логичну конзеквенцију природних закона, који равна постањем и нестајањем органског света. Томе закону следи цела природа. Њему подлежи и процес умног развоја човештва. Све што су најбољи песници, уметници и научници нама у аманет оставили, све то постало је услед револуционарне акције ђенија људског, а не поводом утицаја измајсторисаних књишких традиција. Је ли свет дочекао већег преврата од оног који је са хришћанством наступио? Хришћанство је Олимп јуришало, па је „богове“ оборило са престола у прашину . . .

Чујем већ како ми довикују наши „великани“, да смо ми „јаки у негацији.“ Тај поклич не значи ништа; он просто речено нема смисла.

Нема напретка, који није негативан, који не пориче. Да може опстати, што је за живот способно мора све мртво и трло под земљу. Хоће л' ко да гради нову кућу, мора стару срушити и место од рушевина очистити. Ко реформише не може пред сваком опалом чатрљом с пуно пијетета застати, као што се ни напредак

ЛИСТАК.

НА ИГРАНЦИ.

Новелета А. Л. Киланда.

Без опасности и без напрезања попела се она по глатким мермерним степеницама, пошена својом изванредном лепотом и лепим понашањем. Добила је седиште у дворанама богатих и силних, а није платила улазак својом чашћу ни својим добрим гласом. Па ипак не умеде нико да каже, од куд је дошла; шапутало се само, да је поникла из друштвеног талога.

Она је прегледовала своје детињство у једном предграђу париском сред сиротиње и порока; о томе животу могу само они појма имати, који га из искуства знају. Ми остали, који за њ знамо само из књига и приповедака, морамо позвати у помоћ машту, да би добили појма о наследној невољи у великим варошима; па ипак ни најстрашније слике наше маште нису ни бледу истини.

Беше то само питање времена, кад ће је порок захватити — као оно, што захвата точак на машини онога, који му се приближи — да је промлати врло кратак живот срамоте и понижења, па да је за тим са неумољивом тачношћу баци у вут, где ће као непознато и незнано страшило људско дотрајати тужне дане живота свог.

Но као што се то кадкад догађа, и њу је „нашао“ неки богаташ, кад је као шваварица од четрдесет година ишла једном бољом улицом у Париву. Она је ушла некој жени, која је продавала цвеће.

Не беше то њена изванредна лепота, која привлачаше пажњу богаташеву — њему је изгледало по њеним кретањима, по њеном бићу, да се ту бије бој између доброг карактера и наклоности греху. А како је он имао недогледне ћуди богаташке, решио се, да покуша, да спасе то сироче.

Лако му беше доћи до ње, јер она није имала никог свог.

Она доби име и би одведена у један бољи завод за васпитање; и њен добротвор се радовао, кад је приметио, да зло семе веке и нестаје. Развио се мио и нешто индолентан карактер, мирно, безпрекорно понашаше и ретка лепота. Кад је дорасла, он се оженио њом. Брачни живот им је био добар и мирав. Ма да беше грдна разлика у годинама, ипак је он њој неограничено веровао и она је то заслужила.

У Француској није брачна веза тако тесно скопчана као код нас; с тога нису међусобни захтеви тако велики а разочарање је мање. Она није била срећна, али је била задовољна. Њен карактер беше наклон захвалности. Богатство јој није било досадно; на против, она му се радовала често као мало дете. Али то не слућаше нико, јер јој је појава свагда била мирна и достојанствена. Свет је нагађао само, да са њеним поревлом није на чисто са свим; али пошто нико није о том умео да дâ одговора, престало се о том и распитивати: у Паризу има много што шта, о чему треба мислити.

Она је заборавила своју прошлост. Она ју је заборавила онако као што ми заборављамо руже, свилене траке и пожутела писмарца наше младости, — ми не мислимо на њих. Они леже закључани у фијоци, коју ми никад не отварамо. Па ипак — деси ли се кад год, да летимице завиримо у ту фијочицу, то ћемо одмах приметити, ако нема једне само руже или траке. Јер ми се свега тачно сећамо; та успомене су исто тако свеже — исто тако слатке — и исто тако горке.

Тако је и она заборавила своју прошлост, затворила ју је у фијоку и кључ је бацила — — — —. Али ноћу је она кад и кад сањала страшне ствари. Она је опет осећала, како је матора вештица дрма, да је пробуди, па да је за тим истера у ледну, јутарњу маглу, да иде оној жени, која јој је посла давала. За тим се тргла и звераше по мраку. Али је одмах за тим осетила свилени покривач и меке узглавнике а прсти јој прођоше по богатим шарама њене лепе постеље; и док су малени, сањени вељежићи увиљали испред ње страшну слику ту, уживала је она оно необично, неописано уживање, које ми упознамо тада, да је какав страшан и ружан сан — био само сан.

Завељена у меком седишту возила се она на игранку руског посланика. Што год се већма цељи ближила, кола су све лакше ишла, док на послетку не вљаху сасвим лагано. Пред сјајном палатом, која беше лепо осветљена гасом и светиљкама искупила се била грдна гомила света. Нису застали ту само обични шетачи, него се збили ту већином радници, беспосличари, сиротиња и сумњиве женске. Веселе примедбе и масне шале падаху као киша. Она је слушала речи, које годинама није чула, и она је црвенила при помисли, да је она можда једина између госпештине, која разуме простачке речи париске светине. Она поче посматрати лица око себе; изгледаше јој, као да их сва познаје. Она је знала, шта они мисле, и мало по мало нагомиласе се у њој успомене. Она се бранаше од њих, колико год могаше, али тог вечера је једва дошла к себи.

Она дакле није бацила од себе кључ оне тајанствене фијоке; она га је нашла и успомене је савладаше.

Она се сећала, како је она — као дете — са жељним очима посматрала те госпође, које се накићурене возише на игранке и у позоришта; колико је пута она горко заплакала над оним цвећем што га је збирала, да се други њиме наките. Овде је она опет видила исте оне жељне очи, ону исту незаситљиву завист. — И они мрачни озбиљни људи, који пола презорним, пола претећим погледом посматраху сјајна кола — та сви је познаваху. — Зар није она као мало девојче често седила у куту и разрогаченим очима прислушкивала разговоре о неправди у животу, о свирепости богаташкој, о праву радника?

Она је знала, да они све мрзе — од добро исхрањених коња и свечано одевеног кочијаша па до кола; а највећма оне који у њима сеђаху — оне несите трбушане и оне госпође, којима накит више вреди него што ће радник за читавог живота свог зарадити.

И док је она посматрала дуги низ кола, која вљаху лагано кроз гомилу, поникла је у њој друга успомена, једна полузаборављена слика из завода за васпитање. Она се сетила приче о Фараону, који је хтео, да са својим убојним колима гони Чивуте кроз црвено море. Она је видила таласе, које је увек себи претстављала црвене као крв, који се дигли као зид с обе стране Мисираца.

Тада се зачу Мојсијев глас, он диже штап над водом а таласи црвеног мора прогуташе и Фараона и његова убојна кола. Она је знала,

не може у ваздух градити, нити нове куће на старе кровове насађивати. Да се у раскомаданог и потлаченог народ српског усади духовно јединство; да се сломије окрутно насиље бесних паша и везира, дивљи фанатизам и подмукла притворност ага и бегова; да се укине харач и кулучење, сломије колац и вешало, раворе азачке тамнице, очува светиња породична живота; да народ постане у својој кући свој господар, — морао је Милош на Такову развити заставу легације, исто као што је и народ француски, да себе ослободи испод насиља и саможивости безумне владе и покварене властеле, да таленту пута прокрчи а оптуженог стави пред природног му судију, — морао раскрстити са самовољом, којој је било геслом „l' ètat e' est moi",*) морао подерати злогласна писма под именом lettres de cachet, морао најзад разагнати руље различитих фарисејаца, погасити гломаче, па и „бастиљу" разорити. У тој негацији је заснована законитост српске и велике француске револуције, чију 100-годишњицу је васколико образовано човештво у прошлој години с највећом благодарношћу прославило.

Не поричем неугодност ове негативне стране напретка, али он без ње не може бити. А после, то је тек само неугодност, која је скопчана са несумњивим и куд и камо претежнијим пробитцима, које прати благослов читавих поколења. Осим тога, рушење није смер реформисању, није узрок ни циљ кретању, него само средство. Уклањање онога што је кроз и кроз труло, што се преживило, не значи апсолутно разоравање, потпуно уништење, него је то само жртва, која се приноси новом животу. Смрт не уништава саставне делове: она их само ослобађа пређашње везе и даје им слободу, да битишу под другим условима, у заједници, која је способна за напредни живот.

Јесу ли према томе превратници они људи, који траже да се све оно што је у појединим установама и животу уопште труло и преживело отуда уклони, да не кужи и не сатире што је још здраво и да не смета ускрсавању нових и за живот способнијих облика? Не, и опет и по хиљаду пута: не, јер ко корупцију, поквареност, где год је затече или стигне, обара, тај није деструктиван, није превратник, он је продуктиван, он зида, диже, унапређује.

У потоњој линији јесу револуционарни сви навови слободоумни, и ини назадњачки народни усрећитељи, којима су начела и идеје, напредак и срећа народња ништа, њихова саможивост све; који своје интересе, насупрот јавној народној осуди, помоћу насиља, подвала и приказивања бране и хране; који се ни мало не устежу, да своје труле и прљаве намере заогрћу плаштом „ауторитетства", „пијетета", „солидности", „традиције" и „реда", ма да они својим делима показују, да је њима најмање до тих „светиња"; који се пред сваком гњилом и иструлом старином фарисејски клањају, само да отклоне покорност од трулежа, на ком почивају њихове „величине"; који се истичу као чувари тога гњилог поретка, који је управо консервовање нереда, трулежа и покварености за вечита времена. Ти су истинити злогуки превратници!

Тако су од вазда насиље, реакција и корупција крчили пута реформацији. Примера за то има и у историји наших дана. Покушаји, да се насиљем угуши народносна свест, дали су овој тек правог полета. И смерови, који су то милом то силом хтели поткопати племенско духовно јединство и заронити изворе љубави према народној слободи и самоуправи, изјаловили су се на све стране, па су и против своје воље допринели да буде баш оно, што они — нису хтели.

Знам ја да реакционари, које му драго боје, не ће признати ово разлагање. За то и не очекујем, па и не тражим. Ко је научио, да историју законитости, дакле историју реформисања, назива историјом самоволе и преврата, тај ће и од сада и најскромније потраживање за реформама сумњичити превратним смеровима, па ће наставити пањкати сваки напредни покрет, и обратно: уздизаће све што је труло и што се преживело, а ко не усхте у њега чанколивити, остаће и даље у његовим очима револуционар, демагог и т. д.

А кад они, који су по учењу фарисејалицемера „само у негацији велики", једну или другу мисао, која је у стварним приликама заснована оживотворе, онда ће и опет сви плачевни „ауторитети", „мудри" реакционари, спекулативни политичарски „великани", у кратко: цело „солидно" друштво држати као у воску, да је оно по божјим и људским законима позвано, да туђом муком извојевану тековину затражи као своју рођену баштину и да накнадно ступи у уживање плода, ког је „негативно слободоумље" у знoју лица својег скинуло са дрвета живота. Ово искуство забележила је историја на многим својим местима, а ми га и на своје очи гледамо. Сви напретци у знаностима, све узвишене мисли, које су буди када човештво заталасале и спасавале, а које су различити варђали „ауторитети" у часу њихова постања називали „пакленим плодовима", биле су касније, кад под сунцем слободе дозреше, од исте „солидне" дружине проглашене за „свете" и „неприкосновене", — због смерова, које су требали да помогну остварити.

Тешко вама слободоумни и други фарисеји! Мојсеј је вођ на путу к земљи обећаној, али не сме на њу ногом стати! Колумбус је открио „нови свет", али овај доби име неког пустолова! Деак вам је већи од Кошута; Кавур заслужнији од Мацинија и т. д. и т. д. — онда није чудо, да је и Полит уверен о томе, да се Милетић с њиме не може и не сме сравнити. Овде и ја велим: тако је! Друкчије могу о томе судити само они, који су у свему па и у рушењу сасвим — „солидни".

У Срему на Задушнице. **Рајко.**

*) Ја сам држава.

да овом људском зиду, који јој стоји с обе стране, треба само један Мојсије, па да крене ово море људи, да прогута румени сјај богатства и силе.

Срце јој куцаше, она се пољуби у један кутић кола. Али не од страха, него за то, да је они с поља не виде; јер се она од њих стидила. Први пут јој је сад изгледала њена срећа као неправда, као нешто чега се она мора стидити.

Зар њено место беше у меким богатим колима? Зар она не припада тамо напоље међу гомилу деце мржње? Полузаборављене мисли и осећаји искрснуше у њој. Она се осећала страна, усамљена у њеном сјајном животу и појави се у њој жеља, да се врати оном месту од куд је дошла. Она зграби свој скупоцени шал; њу обузе неки неодољив нагон, да све око себе смрви — у тај мах уђоше кола у капију.

Послужитељ отвори врата и она изађе лагано са милим осмејком из кола. Неки младић истрча пред њу и беше сав ближен, кад му она пружи руку а осећао се сав срећним, кад је у њеним очима преметио неки необичан сјај а мишљаше да је у седмом небу, кад јој је додирнуо руку. Пун поноса и наде водио је он њу горе преко глатких мраморних степеница. —

„Кажите ми лепа госпођо, која добра вила је метла у колевку вам тај дар; да је све што је ваше нешто особито. И онај цветак у коси вам има своју драж, као да га је свежа јутарња роса покапала. А кад играте изгледа, као да се патос виј под вашим корацима".

Гроф беше задивљен овим лепим речима својим, јер му није било лако, да их све у свеву доведе. Он је очекивао, да ће лепа жена врећи своје додавање. Али он се преварио. Она се наслонила на балкон, камо је изашла, да се од игре одмори и посматраше немо светину и кола, која непрестано долажаху. Изгледаше, као да је пречула речи грофове; а он је чуо, како она мрмља „Фараон". Он се баш хтеде потужити на њен нехат, кад се она окрену, да иде натраг у дворану. У један мах застаде она предњим и погледа га својим великим и чудним очима, које се грофу у једанпут учинише стране.

„Ја чисто не могу да верујем, да је крај моје колевке стојала каква добра вила — да сам ја у опште лежала у колевци — господине грофе! Али вашим оштроумљем провалили сте много кад сте ми говорили о мом цвећу и о мојој игри. Ја ћу вам казати тајну о свежој јутарњој роси, која цвеће покапљује. То су суве, господине грофе, које су исплакане од зависти и срамоте, преваре и бесмисла. А што вам изгледа, да се патос савија под нама, кад играмо, то је с тога, што дрхће од зависти милијона". Она је ово изговорила са својом обичном мирноћом, за тим пријатељски поздравивши грофа и нестаде у дворани. —

Гроф је стојао зачуђен. Он је погледао гомилу света — често га је гледао; он је многу рђаву а ни једну добру досетку избацио о тој „глупој маси". Али му је тек то вече пало на памет, да је та маса најстрашнија околина за палате.

Нове и теретне мисли вртише се грофу по глави. Он је изгубио равнотежу, за читаве једне игре није могао, да дође к себи.

Будимпешта. **—а.**

Откривене тајне!..

Глас из Босне.

III.

Ми верујемо да политичкој власти то у рачун иде да сведе сву верску разлику на нулу, да тако лакше може да стаје за врат потраживањима и аспирацијама, које се косе са њеним вишим политичким циљевима, а особито у том случају, кад пут поравнању крче католици за којим безобзирце иду православне главе, ама као муве на мед. Но да ли интереси цркве траже таква поравнања, то је друга ствар и ту за цркву не смеју бити меродавни политички обзири, него суштина науке и њена чистоћа и очување како је она Богом и крвљу њеног учитеља освештана. Али шта је све то за једног Николајевића, Магарашевића, Змијановића, Петрановића, Бојарића и Милошевића? Њима није ни до чега него до тог, што тако хоће земаљска влада, па квит!

И наитијем духа земаљске владе за Босну и Херцеговину отворише су се очи биле оцима, да је једном време, да се споразумемо и измири православна и католичка прква, а ту треба почети и примером показати, како се све може кад се хоће. Добра воља није изостала ни са стране католичких првака и рече: да будет и бист!...

За љубав тога поравнања пристао је сарајевски арцибискуп Штадлер да неће бити противан бискупу Штросмајеру и његовој жељи, да се у католичку цркву уведе словенско богослужење. Пристајући Штадлер на словенску службу не сматра се обвезаним за њу и да ради и свој ауторитет улаже. Међутим бискуп Штросмајер обвезује се, да ће својим ауторитетом радити да измири Фрањевце са Штадлеровим мирским свештенством и неће сам ни у чему подупирати опозицију Фрањеваца против Штадлера, него мирно посматрати сву акцију Штадлерову, кад он буде својим путем и начином уклањао ове из Босне и Херцеговине. Заједничким пак силама радиће оба прелата на покатоличавању у Босни и Херцеговини; али начином не како Штросмајер хоће, него како Штадлер са сарајевском земаљском владом то за згодно нађе. Да ће тим начином набрати се меда бискуп Штадлер није часно, да открије бискупу Штросмајеру добру вољу наше владе, која је уложила свој ауторитет за њега и његову акцију, где влада није остала само код добре воље, него и на делу.

Тако земаљска влада за Босну и Херцеговину успела је да ради помирења две цркве добије приволу од митр. Николајевића и председника гарај. прав. конзисторије Магарашевића, да се књиге потребне за православну цркву изнова одштампају све у сарајевској државној штампарији; али не словима и језиком руске редакције, него онако како то унијати у Галицији имају. Тога ради набављена је карочита штампарија из једног језуитског манастира у Галицији, да под управом уредника „Сарајев. Листа" Ивана В. Поповића отштампа све православне црквене књиге по једном већ углављеним условима, тако да би по прилици могли их примити и католици Словени, ако Штросмајер успе те до католичке словенске службе дође. Слова су, истина, ћирилска, али не руска него унијатска, а редакцију воде: бискуп Штадлер и каноник др. Јагатић, као председник католичке конзисторије и архим. Магарашевић председник православне конзисторије, ректор богословије Петрановић и поп Бојарић. По свршетку посла дужан је митроп. Николајевић уклонити све књиге из православне цркве а руске редакције и штампе.

Није се заостало ни на овом, него је постигнут споразум уплиском земаљске владе и да се по истом систему штампају и потребне учевне књиге верске за младеж у школама од обе вероисповести. Ту ће према систему бискупа Штадлера и др. Јагатића каноника дужан бити архим. Магарашевић и катихета Бојарић да израде за православну младеж катихизис и догматику. Система данашњих учевних књига за католике које су опет под надзором и уз приномоћ владе изашле дужан је Магарашевић и Бојарић безусловно се држати, а где се тиче одступања у духу православне цркве мора исти то згодним начином или обићи или разлику ублажити тако, да деци ствар нејасна и невнана буде. И као први посао тако и други је данас у пуном јеку, а кад све буде свршено, погађа се још и то, да ће митрополит сав рад подастрети и конзисторији и њену приволу изнудити.

По овоме би изгледало досљедно, да се у конзисторији за сада још не има поверења, док се од ње све таји и оставља да се она напослетку саслуша. А то лако може бити, јер су већина чланова конзисторије домаћи синови, а сва горња лица су Срби из Аустро-Угарске. Основана ли је или неоснована горња претпоставка, сам ће бог највоље знати, но то је на сигурно, да ће један члан њен г. Стева Прокопић бити бачен у пензију а на његово место кандидирају поменутог Бојарића, катихету свију средњих школа у Сарајеву. Познавајући распоређај сила у нашој конзисторији, кад би још овака личност уништа у њу, не има сумње, да би се нашла већина, која би се са поменутим жељама и радовима у свему сагласила; јер то није давно било, кад се грађанство сарајевско дигло једном било због кривог и у католичком духу учења неких љубимаца наше конзисторије.

Да су подхвати ове руке у опште физички, о том не може бити сумње, но ни наше главе нису тако без главе да то не увиђају. Баш тога ради нашла је дружина за умесно да баци мрежу по свој Босни и Херцеговини, те углављено и потписано споразумљење у Сарајеву мораће се прострети и на сву митрополију мостарску и тузланску, али како? Да је митрополит Серафим човек своје главе и памети а старинског кова, канда увиђају добро у Сарајеву; јер он није се устручавао да покаже зубе барону Кучери и ради локалне ствари у Фочи, а камо ли ће прећутати, где се тиче ствари од већег замашаја. Тога ради нашло се за паметно, да професора рељевске богословије Т. Милошевића доделе њему за саветника; јер Милошевић, као паметан човек једно моћи ће у шаху држати и паралисати сваки рад митрополита Серафима; а друго, како је сладак на речи, моћи ће да митр. Серафима обавести и кандерише за мисли и идеје Магарашевића и ком. За свој трудни и тешки рад опет добија Милошевић лепе изгледе на будућност, где му бујној машти стоји слободно да снива о свему за чим му душа и срце жуди; а којим је духом од увек напајао или, боље да речем, тровао сву младеж богословску учећи их лукавству и језуитизму, саможивости и пакости најгоре врсте и према добротвору и злотвору, а све у славу високе земаљске владе. Код митрополита Сарафима успеху се надају свакако; јер тај старац сам је молио за два саветника, а влада му пружа снагу са богословије, у чију добру вољу и способност, мисле у Сарајеву, да Серафим неће посумњати, него одати му се и срцем и душом, а толико је и доста.

Бугарин митрополит Дионисије у Тузли не треба никог више него окружника тамошњег Вуковића; јер то је једини чиновник, у ком у земаљској влади имају неограниченог поверења и који је све школе кушње прошао с одличним успехом. Човеку, који је од манастира Озрена са његовим љубљеним Тимом направио место потоње врсте, да богме, да није стало до истине јеванђељске и суштине науке Христове и он драге воље да је понудио своје силе „јединоспасавајућој мисли", а митр. Дионисију и не треба више, него да му се подвикне „тако треба да буде, јер тако мора бити", и старац ће се покорити судби; јер он увек учи, да се са силом није носити, пошто сила бога не моли. За њега лакше иде већ и тога ради, што је и он сам још давно изјавио потребу, да би вредно било, да се руске књиге уклоне из цркве, ваљда што му је тако бугарско родољубиво срце диктирало или да се освети руској браћи, што се нису заузели за њега, кад га Сарајлије протериваху.

Канда најтугаљивије ствар стоји за босанску крајину, где су још 1885, год. изјавили, да митроп. Николајевић није законити митрополит, те да за њих не важе ни његове уредбе ни наредбе. У опште су изгледи, да је пламен свести а чистота срца и снага и моћ разбора и објективног суђења код Срба у Крајини најбоље и понајјаче развијена, те да прво отуд у свему ветар понајјачи и понајоштрији суне и помете пуно неке танке жице на стану наших премудрих ловаца. Безразлике увиђа се то свукуда, што ће знати и сам мин. Калајо, који се није устручавао да у Травнику ове године прича, да му не би мрско било, кад би Босна, била за једну Крајину и мања била, мање би га глава болила. Међутим срећа је што су јава средства министра Калаја и зем. владе, те је Босна благословена, да обилује сувишком сваке године! А шта је из тог извора дати још 12.000 фор. и подиже још једну епископију у Бањолуци? То је већ сад свршена ствар; јер потребу те епископије наглашивали су у своје време и Срби Крајишници, а митроп. Николајевић непрестаје једнако кукати, како му је велика митрополија и силан број народа, па потребан помоћник, за што се у делегацијама и сам Ђурковић заузимао и трудио језик и памет, обавештавајући мин. Калаја, да то и правда и правичност траже. Митрополит Николајевић је сад нашао и подесну личност, те Feldpater Змијановић је већ једном ногом, хтедох рећи, већ седи на по столице бањалучке епископије. Шта више, говори се, да је митрополит летос на путу увео од неколико Крајишника попова и потписе на ту личност, те уз своју молбу, као потврђење преко земаљске владе послао мин. Калају; а ово ће бити и истина, јер је о томе водио разговор и са већином општине, где је био. Николајевићу је у опште за срце прирастао Змијановић и Магарашевић. Први ваљда за то, што је некад водио економију у Срему на Пејачевића добру, па ће ваљда знати економисати и са повереном му епископијом, где има леп број православних манастира и општина, на које се у сарајевској конзисторији туже, да им неће да поднесе рачуне, него ра-

звлаче црквени иметак, да ће манастири и цркве под њиховом управом морати скоро проплакати, па бојн се митрополит Николајевић!? А други вељда, што је, док бијаше поп у Сему продавао савест, те био под истрагом рад кривоклетства.

НЕКА ДЕЛА ГОВОРЕ!

За што „Браник“ таји праве узроке догађају на новосадској жељезничкој станици? — За што не сме да изнесе ток целог догађаја на јавност? — За што не сме да штампа писмо које је сам огласио? Како су господа око „Браника“ дошли до приватних писама Милице Милетићеве? — За што их на захтев Милетићеве породице не хтедоше вратити? — За коју су их цељ чували? — За што су их преписивали и по свету ширили?

* * *

Изјава.

Не помутисмо се ни за часак после познате туцинданске катастрофе, јер живо пратећи наше народне ствари, називали смо, да ће се после онако подлог и кукавичког држања људи око „Браника“ морати нешто страшно догодити.

Осуђујемо изазиваче; осуђујемо виновнике тог страшног дела; осуђујемо разриваче рана на и онако рањавом српском телу; осуђујемо не људе око „Браника“, јер да су људи не би тако подла и људи недостојна оружја противу својих политичних противника потрзали, то је подлост, то је крајна — покварености.

Свака трећа реч у њином несретном листу је, двадесетогодишња борба раме уз раме са дичним Србином дром Светозарем Милетићем, а овамо, јадници, не знају, да — вређајући част жене Јаше Томића — вређају и старину Милетића, вређају целу његову породицу; не даду, јадници, старцу ни ове дане и онако мучног и тешког живота у миру да проведе.

Но народ их тек сада познаје; сада смо на чисто, ко су били; увидили смо, да никада уз узор-борца народног дра Светозара Милетића нису били, па по том ни истинити борци за народна права.

Држимо се чврсто уз „Заставу“, уз тај светао барјак, ког је старина Милетић пре 25 година на бедем народне свести истурио, а који су младићи од рањеног и изнемоглог старца, у своје млађане и снажне руке прихватили.

Само ће уз такови светао барјак цео овострани српски народ да се прикупи, јер нас само такови срећнијој будућности народној напред повести може — ако Бог да!

Завршујући, кличемо: Живео Милетић! Живела нова управа народне нам „Заставе“! Живела свест нашег патничког народа!

У Бегечу, на св. три јерарха 1890.

Потписују:

педесет Бегечана,

присталица „Заставиних“ начела.

Политички преглед.

Младочешка странка према чешко-немачкој погодби. У четвртак имали су младочешки посланици седницу, у којој се о томе говорило, какво становиште да заузме младочешка странка према познатој чешко-немачкој погодби. Решило се, да младочешка странка не заузме сасвим противно становиште према погодби, али да тражи, да се у свима тачкама погодбе чува народносна једнакост и јединство земље. По томе у манифесту, који ће се издати на чешки народ изјављује младочешка странка, да пристаје на измену изборног реда, као и на то да се у источној чешкој подигне нова трговачка комора. Шта се пак тиче **земаљског културног већа**, да се на двоје подели, па даље, што се тиче **судова** младочешка странка захтева поделу у том погледу по говору, језику, а ни како по областима. Младочешка странка пристаје и на миноритетне школе; но изјављује, да погодба у том погледу склопљена у Бечу није као што треба и захтева да се иста измени. И против оснивања народносних курија нема младочешка странка ништа, само захтева, да у народносним питањима само народносне курије одлучују, а никако и курија великог посеђе. Нарочито захтева, да се куријама не да право „вета“ све дотле, докле-год се не жеље чешког народа не остваре, јер би право „вета“ што би га имала немачка курија сметала да се остваре захтеви чешког народа.

Избори у Немачкој. Од четврка трају у Немачкој избори посланика у државни сабор. Исход избора још није познат, али по ономе, што се до сада дознало, изгледа, да Бизмарк не ће и у будућем сабору имати већине на својој страни. За сада се знаде о исходу 85 избора. Изабрано је 5 конзервативаца, 2 присталице државне странке, 1 присталица народносне либералне странке, 18 центраша, 2 слободоумњака, 14 социјалиста, 2 Пољака и 2 Елсашана. У уже изборе долазе 4 конзервативца, 3 присталице државне странке, 17 присталица национално либералне странке, 10 центраша, 1 либерал, 15 присталица немачке слободоумне странке, 23 социјалисте, 2 Вајфа и 1 Елсашанин. Упада у очи, да социјалисте јако побеђују. Рачуна се, да ће свега бити 20 социјалиста изабрано, а може бити и више. Социјалисте побеђују чак и у ратарским срезовима. У Берлину располажу са 121.000 гласова а то је са неких 13.000 гласова више него што имају удружене странке. Мање више у свима већим варошима социјалисте побеђују. Као што се види, немачки радници не дају се заваравати ни Бизмарковим па ни обећањима самог немачког цара. Намигивање на немачке раднике баш у последње време остало је безуспешно. Свакако је то значајно. Кад будемо сазнали исход свију избора, проговорићемо коју више о теме.

Бугарска. Из Букурешта јављају чешким „Народ. Листима“: Већ два дана немамо из Бугарске никакви вести, што је изазвало неки немир. Различите, невероватне вести, које су се преко Рушчука и Ђурђева амо пренеле, цртају положај у Бугарској тамним бојама. У целој земљи влада неко потајно врење. Између Стамбулова и власника у Бугарској, отворио се је широки јаз, који се више не да ничим одстранити. Принц Кобуршки, наумио је да остави Бугарску. Особито да га наговара на то његова мати, принцеза Клементина, бојећи се за живот свога сина. Но као најбољи знак, да је слава Фердинанда Кобуршкога у Бугарској на домаку, види се из посете Александра Батенбершкога у Пешти. Мађари би хтели уплиисати на Батенберга, да се, у случају, ако Кобург одступи, он прими владе у Бугарској. Но Стамбулов гледа свакако да склони Кобурга, да остане у Бугарској. Кобург би се можда и дао наговорити, но сами његови саветници преко граница држе његову улогу у Бугарској проиграном.

Српско народно позориште.

У уторак 23. јануара о. г. давани су, на нашој позорници „Мехурићи“ од Г. Чикија. О овом комаду говорено је у нашем листу. Садржај комада је познат, а донекле и приказ; јер улоге су биле већином у старим, већ опробаним снагама, и према њиховом целокупном схваћању, играло се исто онако, као и пре две године. Ми би рекли, да Чики, није све карактере тако замишљао, као што се код нас приказује. Сидонија, и ако је „сваш-Пела“, ипак, она је „сваш-Пела“ свога круга и свога друштва, које је ипак нешто финије и углађеније. Ово исто важи и за остале карактере. Од нових снага, са задовољством бележимо две младе наше приказивачице. Гђа Бакаловићка, која је још пре ове улоге стекла неког признања у нашој публици, и која је почела да задобија симпатије исте, овога вечера још нас је боље у томе уверила. Ми видимо, да гђа Бакаловићка постепено и лепо, сигурним кораком иде напред, и ми јој желимо да тако и даље чини. Гђица Жанова, први пут нам се показала у повећој епизоди. Тешко је одмах изрећи суд у опште. Улогу Малвиље, одиграла је на задовољство, а буде ли прилике и други пут, радо ћемо признати и труд и вољу.

У четвртак 25. јануара, приказивано је: „Курјак и јагње“ од А. Шрајбера. Ако је Шрајбер желео да му после свршене представе рекнемо: „Е јес' ђаво!“ онда је то и постигао. Комади ове врсте, и ако немају, тако зване књижевне вредности, ипак имају своју лепу страну, а нарочито за наше позориште. Доцније ћемо то и доказати а сад да речемо коју о садржини: Два друга, универзитетлије, састају се после пет година у једном купатилу и „случајно“ у једној намери — да се жене. Лам (г. Миљковић) је светски човек, који је за пет година спирио неки 90.000 фор. само да изобрази у времени светској, своје „ја.“ Док је трајало новаца, он је живео и сувише раскошно и „галантно.“ Новаца је нестало, али је остала раскошност и „галантност.“ Он и последњи своји 5 марака, баца келнеру као бакшиш, само да одржи своје достојанство.

Друг његов, Волф, (у немачком: Löwe, г. Димитријевић) свршен је богослов протестанске цркве. Младић сувише скроман и повучен, тако да већ постаје смешан, и ако не одвратан услед те скромности. Сиромашан, као што сам вели, проводио је своје време као учитељ деце неких грофова „док му висока конзисторија не определи какво скромно проповедничко место,“ али је био лоше среће! Прво се у њега заљубила собарица, а после на другом месту, имала је и грофица седам ћери, па услед тога морао је напустити кондиције. Почео је давати приватне часове, али и ту, као кроз цео његов живот, гонила га несрећа: сви су му ученици били глупави, те и ту пропаде, јер су родитељи ђачки мислили, да је он лењ. Гоњен непрестаним „малерима“, дошао је најпосле, по препоруци свог стрица, у купатило, да се ожени ћерком економа Флоте-а. Али и ту је запрека, јер стриц му је писао: да је г. Флоте „чудан светац“ па да гледа ма којим начином да њега задобије па му је онда девојка као у џепу. Лам је опет по препоруци своје ујне или тетке (ни једна немачка новија шала, не може бити без тих тетака, стричева, ујака и т. д.) такође у истој намери и са истом неприликом дошао. — Шта да се ради? Ламу, као „светском“ човеку суне у главу добра идеја. Пошто су од гостионичара дознали: да је г. Флоте мокар брат, а г. Швајгер (будући тест Ламов) неки светац, који чезне за оним светом, и који овај свет назива „плачном долином“ — одлазе та два пријатеља весела да се спреме како ће уловити своје будуће тастове, јер су се већ у девојке, које су мало пре опет „случајно“ туда прошле, баш истински заљубили, јер је Шрајбер тако хтео.

У другом чину, видимо: „Ерака и Петака“: Флотеа и Швајгера, где су то збиља два „чудна свеца“, који се свађају и у часу опет измире. Ето ти и младожења, али са промењеним улогама, и оделом. Лам је научио Волфа како да се светски понаша, а он ће се у улози сметењака већ и сам умети наћи. Наступа узајамно приказивање. Старцима се младићи допадају што може боље бити. Господар Флоте се „насвира“ са својим богословцем до миле воље, тако да овај у пићу почиње и претеривати у лагању. Долазе и девојке. Матилда, кћи побожног Швајгера, весела и жива девојка, мрко погледа на — бојаги скромног — Лама, а кротка Адела, кћи Флотеова, од чуда се преноразе, кад јој пијани, као чеп, богословац, Волф, пада пред ноге.

Трећи чин је: Љубавнички састанак. Девојкама се младожење, овакви, какви им се издају не допадају. Свака би волела свог намењеног, али, кад би били друкчији, т. ј. онакви какви су они у истини, а не за какве се њима издају. Љубавници очајавају, јер покажу ли се у својој правој слици, пропашће код тастова тих „чудних светаца“ и онда им неће моћи помоћи ни девојке које их љубе. Малерозни богослов, познавајући своје „старо зло“ већ се мирно покорава судбини, и хоће да отпутује, али „светски“ Лам — не попушта. Он предлаже своме другу да се исповеде девојкама, да их замоле да причекају још две године, док они себи не прибаве положај у животу, па ће онда изаћи смело пред очеве и као људи просити им ћери. Волф, који све чини што му друг каже, из благодарности према њему, што га је још на универзитету потпомагао и бранио од нападаја, пристаје и на то последње средство. Сватови неки, „случајно“ (Врашки ти случајеви! Оно допуштамо, да и у животу случајеви често играју велику улогу, али што је млого — млого.) пролазе кроз село. Несташни и весели Лам, одвлачи свог друга, да се под сламним крововима, још једном пробебучу, пре, него што се прихвате својих умишљених планова.

У последњем чину, прича нам нека „огуљена буква“ ћосави Шваба, како је несташни Лам, на свадби грлио његове девојке, и умал' га момци не пролемаше, да не скочи на банак од фуруне „онај бели“ (Волф) те им стао предиковати, да су сви почели плакати. Флоте, Швајгер и сви остали слушају, а с њима и ми сви, како се још неко дете хтело удавити, јер нико није смео да му прискочи у помоћ, ал је притрч'о „онај црни“ (Лам) па га стао извлачити, али и њега захватио брзац, па је „онај бели“ докопао неку дугачку мотку па загазио и сам докле је могао те пружио „оном црном“ мотку и сретно спасао и друга и дете. У исти мах ето и наших јунака пресвучених. Лам као воденичар „у бело“, а Волф, као сеоски уча „у црно“, јер су своје мокре хаљине оставили, да се осуше. С њима иду и остале „огуљене букве,“ кличући и хвалећи их. Ерак и Петак се чуде такој промени. Младићи им признају, да су се претварали, девојке моле, старци опросте и све се сретно свршава.

Као што се из овог кратког нацрта види: писац је на противностима (екстремима) створио шаљиву игру, која нас је цело вече, у непрекидном смеју, забављала. Морал тога комада био би тај, да тим „светским људима“ каже: „Не претерујте господо, са самима собом, као да сте ви сами на свету, а скромнима, (лажним свецима) да довикне: „Не будите сметењаци господо, — ако сте и теолози!, као оно што су лажне чаше, у којима изгледа да су више од пола наливене вином, па кад их натегнеш да пијеш, а оно посипе у очи прашина, из њихове шупљине.

Приказивање овога вечера, било је преко очекивања добро. За чудо, да наши глумци, комаће ове врсте, добро и са особитом вољом приказују! Кад се узме у обзир, како се неке улоге, које немају саме по себи ништа анимирајућег по глумца, приказују млако и без воље; морао би човек посумњати у способност неких наших приказивача, да нас опет оваке улоге не разуверавају од нашег мишљења. Неће ли бити узрок томе мртвилу, немарности, лењости, безвољности у чему другом?!

Ми ћемо згодном приликом казати мишљење о томе. За сада велимо: Добро је, да се и оваки комади дају, зарад наших глумаца, не би ли онај „анимо“, са оваких комада, прешао и на друге — боље.

Публика је овог вечера, изашла из позоришта задовољна, осим неколико наших „строгих моралиста“ пуриста, који би хтели да се, на рачун других, размећу са својом моралношћу. Прођите се господо „измотавања“, нисмо ми деца, да нас ви учите, а још мање вам верујемо.

ДОПИСИ.

Србобран, 4. фебруара. (**Новчана задруга „у великом“**). Сентомашки „раме уз раме родољуби“ заједно са шаком својих Браник-нотабилитета хоће да постану страшни. Не може све да иде као намазано, како би они хтели, па их то страшно једи. За то су и подвикнули: живела освета и пркос! И у том једовитом стању прегли су да створе пркос-задругу. Но да се мало разрачунамо — ако допуштате?!...

Кад је у Сентомашу стварана „I. срп. задруга као дружина за узајамно помагање и штедњу“, нису Браник-нотабилитети хтели ни уветом да макну за њено остварање. Њима је то ниско било, да се баве таким ситницама. Из прикрајка су само гледали, шта ће да уради ти „голаћи“. Мало по мало задруга је имала леп број чланова, створи себи правила и отпоче да ради. Кад опазише они из прикрајка, да ће се из те маленкости створити једна мала крупница, тргоше се, и онда дај брже уписуј се у задругу. Планове су већ унапред имали готове, само нису имали, ко ће за њих да издире, па да своје планове и оствари. А ова задруга им је дошла баш као наручена. Елем, та господа увукоше се мирно као овце у задругу. Својом вештином и дрским понашањем стигоше и у управни одбор. Ту не могоше мировати, јер ђаво не мирује, него се полако приближиваше истакнутој мети. Кроз овчију кожу од једанпут поче им вучја длака стршити.

Одмах с почетка се говоркало, како ће они од ове задруге створити другу „задругу“, али се није хтело веровати празним речима. Пазило се на њих и чекало се, и ето дочекало се.

Сав њихов рад у задрузи ишао је на то, да задруга заборави своју праву намеру, због које је и створена: да зајмом и штедњом помаже малим обртницима и сиромашнијим људима. Њихова намера није се никако могла с овом намером сложити, да се у малом ради за мале и незнатне, него су у својој високопарној главури непрестано сањали о неким великим улозима, а горњем новцу, о задружним вирилцима, о трговачком стручњаштву, о малим каматама на велике зајмове, и шта ту још није било. Кад су пак почели једно другом као чланови управног одбора јемчити на веће зајмове, ма да треба да знају трговачки законик, — то их је тек у правој боји приказало. У један мах опазили смо вука у овчјој кожи, где из коже излази, и где на мала врата улази у тор овчји, да коље најдебље овце. Ту је била граница. Даље се није могло ћутати.

Последња задружна скупштина је отворено проговорила и истисла је ту господу себичњаке све до једног из управног одбора на поље. Њиховог је доста било и они су са задругом свршили. Постали су немогући.

Кад се Браник нотабилитети осетише без икакве власти у шакама, смрче им се у по дана. Са онаке висине срозани у обичне редове, пробуди им се у срцу пакосном освета и пркос. Наумише, да се освете за онаку „неблагодарност“ и ено их о Сретењу дођоше у збор, да оснују другу, пркос-задругу. Наврбовали су нешто радозналаца и у збору искалише своје срце над тврдокорном задругом. Главни покретач и проповедник Ђока Раља Стефановић осетио је да му је одлануло, што није био сам на збору, него их је било више. Осетио је, да своју замисао не мора напуштати. Има још „свесних родољуба“. У том га крепе његова трчкала (сви од реда, не буд' подрок, много требају), а особито мајстор-Сима, који је већ у напред одредио, да наша прва задруга поживи још само две године дана, а после ће јој он већ приредити достојан парастос.

Баш кад смо у речи, да не заборавимо. Присна браћа са Ђоком Раљом назваше једног вредног управног члана црвом, само за то, што је отац овог управног члана отворио новчани завод, сличан овом нашем. Дела, господо погледајте нам сад у очи, да вас добро видимо, како изгледате! Ко је сад црв? Али да, нисте ви црви, јер црви тек после смрти иду на лешину. Ви сте нешто горе. Ви сте гусенице, што за дан, за ноћ сбрсте све лишће, плод, цвет, гранчице... Но не бојте се, не ћемо вас клети. Живите ви и веселите се. Радите, као што сте и до сад, а кад буде дан рачунања, срачунаћемо све.

Њихова пркос-задруга неће имати тако мале честице по 20 н., него по 50 нов. Код њих неће моћи свако ступити у задругу. Моћи ће само онај, који узима — улазницу, и коме на челу буде ударен жиг „Браников.“ Код њих ће улога бити и шаком и капом и т. д. А шта ћемо ми онда, сиротиња, према њима?! Пркос-задруга трајаће три године, а за то ће време утући нашу задругу у главу, па онда да надовежемо, честица ће нарасти и постаће мала главница, и ето у часу ваздан акција!! Док дан о дан акционарско друштво ту, а име му је — „шпоркаса.“ Новаца, колико хоћеш! И зар то онда није срећа? Зар није постигнута она давнашња жеља и намера? Ако ништа, није вредно да човек умре у жељи.

Него опростите господо „у велико“ задругари, т. ј. акционари-шпоркасаши. Имам једно скромно питање. Је ли био ту и бирташ, кад сте ви то тако срачунали? — Ја видим, ви се срдите, па нећете да ми одговорите. Добро. Чућемо ми то и од вашег и од нашег пријатеља, а то је — скорашња будућност.

Што се тиче наше задруге, ја бих вам саветовао, да је се оканете. Што би о таку ситницу прљали прсте? — Ви опет не мислите тако, и већ пружате прсте, да зграбите своје новце што су у задрузи. Ви немате вере и јемства у новој управи. Само кад би ви тамо били и ваши присни, онда би имали! Заиста, ретка премудрост! Оно истина, нова управа нема хиљадама хиљада, а нема ни за лећи то, али поштење? — А ко за то пита, велите ви.

Ваши центри-улагачи отказују своје улоге у на-

шој задрузи. То нас ни мало није изненадило, јер знамо да је то ваш стари занат. Ено, кад оно Раља није поново за задружног управитеља изабран, тако су исте улоге отказивали, па познајемо ми птицу по перју.

Ви би ваљда да вам дамо и стару и нову честичарску уплату. Мислите да нас тим пољуљате? Ми би вам дали уплату вашу, само да можемо, да једанпут одете од нас, јер вас писмо ни звали. Што даље, то боље. А што се тиче пољуљања, тог прва избијте себи из главе. Тек ваљда има неке разлике између нас и вас. Ви увек зидате на велико, на високе и на широко. Вашу задругу, коју сад оснивате, подиже пркос и освета, а нашу је подигла потреба, да се ми мали узајамно помажемо. Да, и код вас предњака има потреба, само су ваше потребе друге природе.

Упамтите то, и онда добро разрачунајте са вашом и нашом будућношћу. Запамтите још и ово: главно је, да се човек не једи!...

Нови Сад, 10. фебруара.

Лепо, лепо, господо! Сад сте ударили да се препоручујете српском народном учитељству. Види се, да разумете ствар. Знате ви врло добро, какав је чинилац учитељство по селима баш при изборима, па се препоручујете, сладите сами себе пред њиме, не би ли вас оно извукло из блата. Да боме, кад вам треба учитељство, онда оно много значи, оно је онда све и сва, а кад треба том учитељству помоћи, кад треба школу унапредити и подићи, е, онда се може предлагати и тројна кандидатура од стране епархијског школског одбора а и проте за среске надзорнике. Оно стоји писато у листу конференцијаша од 6. фебруара, да је дотични апел на наше учитељство написао учитељ, али опсећајући се — тица се по перју познаје — ко је тај учитељ, велимо, да је тај чланак исти учитељ најмање као учитељ написао, него просто као кортеш конференцијашки. Дакле, стари посланици, посланици од год. 1885. треба да уђу опет у сабор, јер су они испекли школску ствар, они су оријентисани већ у школском питању. Да боме, тако је, кад господа мисле, да су ударили патент на науку, да само они могу и смеду нешто знати. Него не бојте се господо! Постараћемо се, да не уђу баш све „опробане снаге“ у сабор, али ћемо се зацело и о томе постарати, да уђу и неколико учитеља у сабор. Може бити да се не ћемо споразумети с вама у личностима, али да видите, ми вас баш не ћемо много ни питати. Ако не буде у Вел. Кикинди, гледаћемо на другим местима учитеље да изаберемо. Само полако, господо! У затрчавању вашем можете и пасти, па онда, ето, још већа белаја по вас.

Вести из места и са стране.

Да причекамо. Из више срезова обратили су се већ неки родољуби на нас и питају нас о овој или оној личности, да ли би се могла истакнути као посланички кандидат за наш народно-црквени сабор. Уредништво „Заставе“ није ни од кога овлаштено, да се у томе погледу ма с киме ставља у споразум. Наша странка имаће збор, те ће се тада повести реч и о кандидатима у појединим срезовима, а уједно ће збор изабрати средишни одбор, који ће у ствари кандидатура са појединим срезовима стојати у свези, док се кандидациона листа коначно не утврди. Ми морамо имати нешто, на основу чега истичемо једног или другог као кандидата. То ће бити резолуције, које велики бирачки збор буде донео. Само ко усваја те резолуције, моћи ће бити кандидат наше странке.

Бугарски шовенизам. Пишу нам из Београда: „Неки догађаји који се збише ово дана у пансионату друштва св. Саве доказују, да Бугари у својој шовинистичкој пропаганди не бирају средства. Проповедници велике бугарске идеје нису могли наћи никаква достојнија и убедљивија одговора на праведне критике, које је у српском и неинтересованом словенском свету изазвала публикација етнографске Комаровљеве карте, и које су побудиле и само петроград. добротворно друштво да ову карту повуче из циркулације и замени је другом тачнијом, — до да раздавањем новаца и другим сличним средствима наведу неколико младих Македонаца, примљених у свето-савски пансионат да изјаве да су Бугари и да се крену из Београда за Софију. На саму ову појаву ми би имали приметити једино то, да су младићи, који су се дали приволети на овакав поступак, васпитани већ раније по бугарским основним школама и гимназијама. За љубав оне помоћи, коју је друштво св. Саве давало, они су са свим од своје воље дошли у Србију. Кад им је обећана већа новчана помоћ, они су се поново решили да оставе српску школу и наставе своје васпитање у бугарској престоници. Као што се види, дакле у питању су неколике пропале егзистенције, које ће вазда бити одане ономе, ко да више, и какве се обилато рађају по бугарским школама у Македонији просто из тог узрока, што за бугарску народну идеју у овој лепој српској земљи нема никакве здраве основе. Кад се не може утицати на срце и на памет народну, онда не остаје ништа друго до подстицати рђаве страсти и куповати за своју ствар све оно што хоће да се прода, Српски народ има у служби своје народне идеје у Македонији дугу и славну историјску традицију и најтешње крвно средство са народом македонским, те да би и једног тренутка могао доћи у искушење, да се на тако прљавом и недостојном пољу такмичи са бугарском браћом. Но и ми не можемо да пропустимо прилику, а да не укажемо прстом у овој прилици на неделикатну улогу оздашње бугарске дипломатске агенције у читавој овој ствари. Како смо и ми извештени, агенција је бугарска сама собом и непосредно руководила читав овај прљав посао. Како јавља „Дневни Лист“ у својем јучерашњем броју, а како и ми са других страна дознајемо, бугарска агенција је непосредно раздавала новац, купила оригиналне и лажне потписе на неку адресу, у којој се изјављује, да је Македонија бугарска земља, држала тајне ноћне скупове са неколицином питомаца светосавских па што је још најчудније и издавала им своје пасоше, и ако су они поданици турски.“

Затварања у Старој Србији. „Вечер. Новости“ пишу: „Један веома поуздан човек, који је скоро из Старе Србије, казује нам читава чуда о бугарским нитковлуцима. Они продужују свој стари занат подмићивања турских власти, којима после потказују и денунцирају српске учитеље као људе, који раде противу целокупности турске царевине и који буне Србе на непокорност према законима и властима турским. Услед таквих бугарских денунцијација позатварани су многи учитељи. Између осталих налазе се у турским апсанама: Богдан Танасковић, учитељ у селу Боровцу, у нахији оридској; Матеја Шуменковић из Јабланице, дибарска нахија и Ставра Поповић, из Подгорца, оридска нахија. С једне стране Турци, с друге стране Бугари и њихова нитковска потказивања, па Србин није у стању дићи главе“.

Деца свете очеве. Београдске „Вечерње Новости“ доносе ову белешку: „Прошле вечери (7. о. м.) држан је радикални клуб у скупштинској згради. Кад је било око 10 сати неко је са улице убацио кроз прозор једну повећу каменицу и иста је пала пред сами сто председништва, но срећом није нико повређен. Услед тога неки чланови клуба истрчали су из скупштинске дворане на сокак и спазили два човека да бегају у правцу ка „Лондону“. Кад су их појурили, они су побегли друмом у правцу куће намесника Ристића. Увидев, да ће их гониоци стићи, покушали су, да отворе капију и да се прикрију у новој кући Ристића, но док су се они задржали да отворе капију, гониоци су их стигли и обојицу ухватили. За тим су их одвели у полицију и пошто су код полиције признали да су се каменом бацили кроз прозор у скупштинску дворану и показали да су ђаци на великој школи и да је један од њих син пок. Радивоја Милојковића, бив. саветника, а други син пок. Лазара Ђокића, бив. нач. окр. ваљевског, пуштени су кућама.“

Речник руског и осталих словенских језика. Словенско добротворно друштво у Петрограду одлучило је да изда речнике с руског на све остале словенске језике. Најпре ће се штампати руско-чешко-словачки речник, а онда ће доћи на ред руско-пољски и т. д. У сваком речнику биће и кратка граматика и, што особито радо поздрављамо, практична поука о изговору руских речи. Ми би само желили, да ти речници, о којима говоримо, што пре угледају света.

Трговина.

= **Нови Сад** 10. (22.) фебруара. Од јуче је на Будимпештанској житној пијаци радња застала и цена нешто пала. Пошто је Дунав отворен, те пливе по њему товарне лађе, то се очекује бољи довоз у рани, а то ће, свакако, и на цене знатно уплив имати. На нашој пак пијаци цена се држи једнако. Довоз је непрестано слаб и то у свима зрнима. Време је лепо, суво. Зима држи. Дунавом је вода у непрестаном опадању, дочим на горњем Дунаву, код Будимпеште, надолази.

Цена је рани, и другим производима, на нашој пијаци ова: Ново жито 7 фор. 90 нов. до 8 фор., старо жито 8 фор. 10—30 нов. Напоница 6 фор. 70—80 нов. Зоб 6 фор. 60—70 н. Јечам 5 фор 60 до 70 нов. Кукуруз 4 ф. 10—20 и 25 нов.

Пасуљ бели, крупни, 6 фор. 50 н. до 7 ф. 50 н. Ситни бели 8 фор. 50 нов. Жути тако исто, од 8 фор. до 8 фор. 50 новчића.

Кромпир 2—2½ нов., по кгр.

Лукац, у већим партијама, 4 нов., по кгр. Ар падник 11—12 нов., по кгр.

Маст 51—52 фор. Сува сланина 56, 57 до 58 фор. Све од 100 кгр.

Свињи, добро угојени, зрели, 40 нов. а слабији 36—37 нов. по кгр.

Теоци, по каквоћи, од 8 фор. до 15 форинта.

Дрвена ћуприја на Дунаву између Варадина и Новога Сада састављена је.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 10. фебруара.

4% угарска златна рента	— — —	103 60
5% „ папирна „	— — —	99·50
Дукати	— — —	5·57
Наполеондори (20 франака)	— — —	9·40
Немачке рајх. марке	— — —	58 —

Најновије вести.

— Из Берлина јављају: До сад се знаде исход из 230 изборних места. Изабрано је 22 конзервативца, 10 присталица државне партије, 9 националних либерала, 52 ценђаша, 11 немачких слободоумњака, 16 социјалиста, 3 Пољака, 1 либералац, 10 Елсажана, 3 демократе и 1 Данац. Може се слободно рећи, да су картелисте пропале, неће сачињавати саборске већине. До сад су у сабору са 14 гласова били у већини, до сада су пак при изборима изгубили већ 18 мандата. Социјалисте нису изгубили ни један стари мандат, а добили су сад 8 нових. Рачуна се, да социјалисте имају већ 20 мандата. При накнадним изборима сви су изгледи, да ће још 15 мандата задобити, те би онда у сабору било 35 социјалиста.

Дописка уредништва.

Родољубу у К. Ваш опис дотичне светковине изићи ће у броју, што долази.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У недељу 11. (23.) фебруара: **„Сађурица и шубара.“** Позоришна игра у 4 чина, с певањем од Илије Округића-Сремца. (Представа за народ с обаљеним ценама.)

У уторак 13. (25.) фебруара први пут: **„Свилени рубац.“** Шаљива игра у 3 чина, написао Божидар Борђошки.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ И ГОТОВ ЈЕ:

ИЗБОРНИ РЕД

ЗА СРПСКИ НАРОДНО-ЦРКВЕНИ САБОР

(СА ДОДАТКОМ)

и

САБОРСКО УСТРОЈСТВО.

У Новоме Саду. Српска штампарија дра Свет. Милетића 1890. Цена је 20 новч.

Може се добити у уредништву „Заставе.“

Изишао је:

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**

Књига 160. (Свеска четврта за годину 1889.)

Књига та донела је ове саставке: I. Манастир Лепавина. Прилог к српској историји. Од Владимира Красића. (Свршетак.) — II. Наше драмско позориште. Књижевна расправа. Написао Милан Савић. — III. Говори у свечаним седницама књижевног одељења „Матице Српске“: У спомен дру Јосифу Панчићу о св. Сави 1889. говорио А. М. Матић. — IV. Додатак природопасној и медицинској номенклатури. Прибрао Мојо Медић. (Свршетак.) — V. Бајрон у Италији. Прибрао Марко Цар. — VI. Књижевност: Makedonien und Alt-Serbien, написао Спиридон Гопчевић. Оцена Ј. — Геолошки анали балканског полуострва. Уређује Ј. М. Жујовић. Књига I. Оцена Мите Петровића. — VII. Гласник из српског и словенског света: Преглед повеснице словенских књижевности. Б) Књижевност у Бугара. Од дра Стевана Павловића. — VIII. Матица Српска: Изводи из записника књижевног одбора и одељења г. 1889. У том раду матичином штампане су ове оцене: 1. Оцене дра Милана Савића и Јована Грчића на ових шест позоришних дела: 1. „Марко, Краљевић српски,“ историјска трагедија у 5 чинова, од непознатог писца. — 2. „Ускокова љубав,“ глума у 4 чина, од непознатог писца. — 3. „Зна она шта ради“, комедија у 5 чинова, од непознатог писца. — 4. „Кобан спомен“, позоришна игра у 3 чина, с певањем, од непознатог писца. — 5 „Протри очи,“ драма у 5 чинова, с певањем, од непознатог писца. — 6. „Херцег Шћепан, господар херцеговачки и чувар гроба св. Саве,“ трагедија у 3 чина, од Јована Поповића-Липовца.

ОГЛАСИ.

Ball-Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 6.35 p. Meter — (ca. 650 versch. Dessins) — vers. roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Depot **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.) **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

Објава.

Од стране управног одбора за заједничко руковање ритских земаља у тителском и жабаљском срезу, овим се до општег знања ставља, да ће се за време од дана закупа 1890. до 15. августа односно 31. октобра 1890. за готов новац под закуп издавати сљедеће ритске земље, као:

878 јутара ритских земаља чурушкој општини припадајућих у I. заливу лежећих,

600 јутара ритских земаља каћкој општини припадајућих у VI. заливу лежећих,

441 јутара ритских земаља горњо-ковиљској општини припадајућих у VI. заливу лежећих,

10⁶⁰⁰/... јутара ритских земаља сентиванској општини припадајућих у III. заливу лежећих,

244 јутра ритских земаља ђурђевачкој општини припадајућих у III. заливу лежећих,

478 јутара ритских земаља мошоринској општини припадајућих у III. заливу лежећих, последње у парцелама од 50 до 100 јутара за пашу.

Дражба истих земаља држаће се на лицу места и то:

10. марта 1890. по новом календару и сљедећи дана у чурушком риту,

10. марта 1890. по новом календару и сљедећи дана у каћком риту,

15. марта 1890. по новом календару и сљедећи дана у горњо ковиљском риту,

20. марта 1890. по новом календару и сљедећи дана у сентиванском риту,

20. марта 1890. по новом календару и сљедећи дана у ђурђевачком и мошоринском риту.

Ближи услови могу се сазнати у Тителу у писарни управног одбора.

П. Т. закупници позивају се у одређеном времену на лице места.

Општинско поглаварство умољава се да ову објаву међу својим становништвом обнародује.

У Тителу 17. фебруара 1890.

ГАЈШИН,
председник.

2—3

Објава.

Од стране управе шајкашких општинских ритова ставља се на опште знање, да ће се за време од 1. априла 1890. до конца марта 1894. право риболова у дунавцу VI. заливу каћкој општини припадајући, путем јавне дражбе издати.

Дражба истог риболова држаће се 24. фебруара (8. марта) 1890. у 10 сахати пре подне у згради управног одбора у Тителу, где се и ближи услови сазнати могу.

Уважене местне власти умољавају се да ову објаву међу својим становништвом обнародују.

Тител, 17. фебруара 1890.

ГАЈШИН,
председник.

2—3

РАДЊА!

Једну лепо уређену шпецерајску радњу у српској вароши, са годишњим прометом од 12.000 фор., свежим еспапом, укупно у вредности око 3000 фор., власник је вољан продати, односно предати.

Ближе извешће даје администрација овог листа. 2—3

У ГАЛАНТЕРИЈСКОЈ ТРГОВИНИ

КАПАМАЦИЈЕ И ДРУГА

у Земуну

налази се за помоћнике упражњена места. Првенство имају старији и који су осим српском и немачком још и мађарском језику вични. 2—3

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

13—

In allen Trafiken und Galanterie-Geschäften.

General-Depot: OTTO KANITZ & CO., WIEN. 3—26

БЕЧ **ХОТЕЛ И РЕСТАУРАЦИЈА „КОД БЕЛОГ КУРЈАКА“** БЕЧ

средиште унутрашње вароши

преко пута грчке цркве, 100 корачаја од Стеванове цркве, главног ђумрука, паробродске станице, гл. поште.

70 ЛЕПИ СОБА ОД 70 нов. И СОБЕ НА МЕСЕЦ ОД 12 ф. НА ВИШЕ. ЦЕЛО ИЗДРЖАВАЊЕ 40 ф.

ПРАВА БЕЧКА КУЈНА.

Говори се француски, руски, српски, бугарски, енглески и талијански.

ПОСЛУГА СЕ НЕ РАЧУНА.

За многобројну посету моли

АНТОН ЛУЦ, гостионичар.

7—10

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.